

Okruhy ke státním závěrečným zkouškám – bakalářské studium	
Vysoká škola	Technická univerzita v Liberci
Součást vysoké školy	Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická
Název studijního programu	Speciální pedagogika
Název studijního oboru	Speciální pedagogika pro vychovatele
Specializace	Etopedie
Speciální a integrativní pedagogika	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Základní pojmy speciální pedagogiky. Předmět (širší a užší pojetí), cíle, úkoly, metody, speciálně pedagogické jevy a proces. Postavení speciální pedagogiky v soustavě věd. Systém speciální pedagogiky – vnitřní členění speciální pedagogiky na dílčí vědní obory v ČR. Základní kategorie cílových skupin ve speciálně pedagogických oborech. Normalita a abnormalita ve speciální pedagogice. Typy vývojových vad a jejich charakteristika. Etiologie speciálních potřeb a jejich prevence. 2. Historie vědního oboru speciální pedagogiky ve světě a v České republice. Významné osobnosti – zástupci jednotlivých vědních oborů speciální pedagogiky a jejich přínos v péči o postižené. 3. Změna paradigmatu v české speciální pedagogice v 90. letech 20. století. Model medicínský, sociálně patologický, model prostředí a antropologický. Učení se globálnímu spoluzití. Posun společenského vnímání jedinců s postižením majoritní společností od defektu, vady a péče ke konceptu postižení jako dimenze kvality života a speciálních potřeb. 4. Proces socializace a resocializace jedinců se speciálními potřebami. Vývojová podmíněnost jedince v oblasti sociálního učení. Vývoj „já“ v pojetí hlavních teorií osobnosti. 5. Integrace/inkluze. Objasnění pojmů integrace, inkluze, druhy a stupně integrace, definice školní integrace. Srovnání integrace a inkluze v pedagogické strategii učitele, rozdíl mezi integrativním /inkluzivním vzděláváním v pojetí Evropského společenství. Rámcové podmínky pro inkluzivní výchovu a vzdělávání v České republice. 6. Podmínky pro školní integraci. Zakotvení integrace v aktuálně platné legislativě (školský zákon, vyhlášky upravující vzdělávání žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami s podporou asistence). Požadavky úspěšné integrace směrem k integrovanému dítěti/žákovi, k rodičům integrovaného dítěte/žáka, k rodičům ostatních žáků, k učitelům a škole, k poradenským pracovištím. Podpůrná opatření při speciálním vzdělávání. Formy vzdělávání jedinců se speciálními vzdělávacími potřebami. 7. Kurikulární dokumenty a jejich vliv na výchovně vzdělávací proces ve speciální pedagogice. Bílá kniha, rámcové vzdělávací programy a jejich systém. Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, vzdělávací oblasti, podmínky pro vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami v mateřské škole. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Individuální vzdělávací plán a jeho návaznost na rámcový vzdělávací program. Proces jeho tvorby a schvalování, obsah individuálního vzdělávacího plánu. Typy speciálních škol dle dílčích postižení. 8. Využití poradenských služeb v procesu integrace/inkluze určených pro školy a školská zařízení v České republice. Školská poradenská zařízení a jejich úloha při individuální a skupinové integraci, specializovaná poradenská zařízení. Aktuálně platná legislativa upravující poradenské služby poskytované jedincům se speciálními vzdělávacími potřebami. 9. Poradenství v sociálních službách. Základní a odborné soc. poradenství dle aktuálního znění zákona o sociálních službách. Organizace občanů se zdravotním postižením v ČR a mezinárodní organizace zdravotně postižených. Transformace vzdělávání, péče a služeb pro osoby se speciálními potřebami v rámci resortu práce a sociálních věcí. 10. Moderní trendy v péči o jedince se speciálními potřebami. Informovanost, prevence, mainstreaming, deinstitucionalizace, mezioborový přístup. Spolupráce resortů a organizací. Zařízení rodinného typu, chráněné bydlení. Pracovní uplatnění, chráněné dílny, podporované zaměstnávání, celoživotní vzdělávání. Rovné příležitosti. 	

11. Osobnost učitele a ředitele v procesu integrace/inkluze. Osobnostní a odborné kompetence pedagoga a ředitele školy v procesu integrace / inkluze. Zásady a charakteristika nedirektivní komunikace v prostředí třídy. Legislativní postup při zařazování žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.
12. Problematika jedinců mimořádně nadaných. Vymezení problematiky nadání a talentu. Charakteristické projevy v chování při výuce a při volnočasových aktivitách nadaného jedince v jednotlivých vývojových fázích. Specifika vzdělávání a výchovného vedení nadaného jedince, organizační formy vzdělávání. Aktuální stav školské integrace jedinců mimořádně nadaných. Podmínky pro vzdělávání dětí a žáků mimořádně nadaných v mateřské škole a základní škole dle rámcových vzdělávacích programů, individuální vzdělávací plán a jeho tvorba.
13. Speciálně pedagogická podpora osob se sluchovým postižením. Etiologie, klasifikace sluchových vad, sluchová protetika. Komunikační systémy, vzdělávací programy pro sluchově postižené. Zjišťování přítomnosti sluchové vady, podstata audiometrie. Zásady komunikace s lidmi se sluchovým postižením – specifika u prelingválně a postlingválně neslyšících a nedoslýchavých.
14. Speciálně pedagogická podpora osob se zrakovým postižením. Pojmové vymezení disciplin tyflopedie a oftalmopedie . Klasifikace zrakových vad (dle doby vzniku, stupně a rozsahu postižení, délky trvání). Přehled zrakových vad, jejich symptomy, možnosti léčby. Specifika výchovy a vzdělávání jedinců se zrakovým postižením. Zásady komunikace s osobami se zrakovým postižením se zaměřením především na slabozrakost a nevidomost.
15. Speciálně pedagogická podpora osob s tělesným postižením. Vrozená a získaná tělesná postižení, jejich zástupci – charakteristika, etiologie, prevence. Dětská mozková obrna (charakteristika, etiologie, příznaky, výskyt, formy), DMO jako součást vícenásobného postižení, speciálně pedagogická diagnostika dítěte s DMO, úkoly poradenského zařízení a školy, posuzování školní zralosti. Percepčně-kognitivní vývojová podmíněnost dítěte s DMO ve srovnání s jedincem bez tohoto postižení. Zásady komunikace u jedinců s tělesným postižením.
16. Speciálně pedagogická podpora osob chronicky nemocných. Definice chronicity, chronické nemoci (zejména epilepsie, alergie a astmatická onemocnění) a jejich vliv na edukaci. Volnočasové aktivity a profesní příprava jedinců. Přehled a projevy dalších chronických onemocnění s dopadem na aktivitu dítěte/žáka (fenylketonurie, poruchy metabolismu tuků, srdeční vady, cystická fibróza, chronické selhání ledvin, diabetes, apalický syndrom). Léčba a adaptace na nemoc (adaptační fáze rodiny a nemocného dítěte). Školy při zdravotnických zařízeních (mateřské školy, základní školy), jejich význam a úkoly. Osobnost herního terapeuta, systém práce. Charakteristika, význam a organizace herní terapie.
17. Speciálně pedagogická podpora osob s vícenásobným postižením. Kategorizace kombinovaných vad dle hloubky postižení a dle symptomatologie. Etiologie, výskyt, cíl péče. Specifika osob s hluchoslepotou. Plánování intervence (analýza výchozí situace, určení cíle intervence, přiřazení speciálně pedagogických opatření). Bazální stimulace (charakteristika, složky). Typy komunikace užívané u jedinců s vícenásobným postižením. Základy alternativní a augmentativní komunikace (členění, základní charakteristika jednotlivých systémů).
18. Problematika jedinců s parciálními poruchami. Specifické poruchy učení, definice, etiologie, klasifikace, diagnostika, charakteristika dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie. Doporučené postupy pro práci s dětmi se specifickou poruchou učení. Dyspraxie a její projevy v oblasti hrubé a jemné motoriky, vývojová podmíněnost. Aktuálně platná legislativa vztahující se k osobám se specifickou poruchou učení.

19. Lateralita. Vymezení pojmu, typy a stupně lateralit. Změna pohledu na lateralitu v historii a v současnosti. Vztah lateralit a komunikace. Diagnostika lateralit. Sekundární důsledky nerespektování preference levé ruky. Doporučené postupy pro práci s dětmi preferujícími levou ruku v grafických a motorických činnostech.
20. Jedinec se sociálním znevýhodněním. Definice sociokulturního znevýhodnění, funkce přípravné třídy základní školy a její legislativní zakotvení. Strategie ve vzdělávání minorit se zaměřením na romské etnikum.
21. Stáří a stárnutí. Gerontologie, geriatrie, gerontagogika. Potřeby seniorů a jejich rodin. Organizace služeb o seniory. Geriatrická a gerontologická diagnostika. Cíle a funkce výchovy seniorů.
22. Speciálně pedagogická diagnostika a poradenství. Definice diagnostiky, diagnózy, druhů diagnostiky, speciálně pedagogická diagnostika podle zaměření (na rozumové schopnosti, lateralitu, motoriku aj.). Úkoly speciálně pedagogické diagnostiky v raném, předškolním a školním věku. Speciálně pedagogické poradenství (vymezení poradenství, druhů poradenství, vztah mezi poradenstvím a terapií, cíl, metody poradenské práce). Prevence školního neprospěchu.
23. Ontogeneze dítěte a raná péče. Raný věk dítěte s různými druhy postižení a specifika jeho vývoje. Charakteristika rané péče, cílové skupiny, oblasti podpory, průběh poskytování služby, principy rané péče. Rodičovství a sourozenectví ve vztahu k postiženému dítěti – kvalita života jednotlivých členů. Proces postupné akceptace postižení u dítěte ze strany rodičů. Vliv jednotlivých stylů rodičovské výchovy na kvalitu života jedince s postižením.
24. Terapeutické přístupy v dětském věku. Charakteristika a průběh terapeutického procesu u dětských klientů, osobnost terapeuta. Terapie hrou, dramaterapie, arteterapie, biblioterapie, muzikoterapie, trampolining, terapie za účasti zvířete (vymezení, obsah, formy, metody, prostředky, cíle).
25. Osoby s narušenou komunikační schopností. Vymezení narušené komunikační schopnosti. Přehled jednotlivých vad řeči (dyslalie, dysfázie, mutismus, afázie aj.). Opožděný vývoj řeči, etiologie a klasifikace. Symptomatické poruchy řeči, narušení vývoje řeči u dětí s primárním zdravotním postižením či onemocněním (mentální postižení, sluchové postižení, zrakové postižení, pervazivní vývojové poruchy, dětská mozková obrna, neurologické syndromy, psychické poruchy).

Doporučená literatura

- BENDO VÁ, P., JEŘÁBEK, K., RŮŽIČKA, V. *Kompenzační pomůcky pro osoby se specifickými potřebami*. 1. vyd. Olomouc : UP 2006. 104 s. ISBN 8024414368.
- BAZALOVÁ, B. *Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v zemích Evropské unie a v dalších vybraných zemích*. Brno : MU, 2006. ISBN 80-210-3971-X.
- BLAŽKOVÁ, R., MATOUŠKOVÁ, K., VAŇUROVÁ, M., BLAŽEK, M. *Poruchy učení v matematice a možnosti jejich nápravy*. Brno : Paido, 2000. ISBN 80-85931-89-3.
- ČADILOVÁ, V., ŽAMPACHOVÁ, Z. *Strukturované učení*. Praha : Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-475-5
- DUNOVSKÝ, J., DYTRYCH, Z., MATĚJČEK, Z. aj. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. 1. vyd. Praha : Grada, 1995. ISBN 80-7169-192-5.
- EDELSBERGER, L. aj. *Defektologický slovník*. 3. vyd. Jinočany : H + H, 2000. ISBN 80-86022-76-5.
- ELLIOTT, J., PLACE, M. *Dítě v nesnázích*. 1. vyd. Havlíčkův Brod : Grada, 2002. ISBN 80-247-0182-0
- HEALEY, J. M. *Leváci a jejich výchova*. 1. vyd. Praha : Portál, 2002. ISBN 80-7178-701-9.
- *Informace MŠMT k zabezpečení vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami s podporou asistence, čj. 14 453/2005-24*
- JANOTOVÁ, N. *Kapitoly o integraci sluchově postižených dětí*. 1. vyd. Praha: Septima, 1996. ISBN 80-85801-81-7.
- JURÁŠKOVÁ, J. *Základy pedagogiky nadaných*. 1. vyd. Praha : IPPP ČR, 2006. 131 s. ISBN 80-86856-19-4.
- KAPRÁLEK, K., BĚLECKÝ, Z. *Jak napsat a používat individuální vzdělávací program*. 1. vyd. Praha : Portál, 2004. ISBN 80-7178-887-2.
- KEBLOVÁ, A. *Integrované vzdělávání dětí se zrakovým postižením*. 2. vyd. Praha : Septima, 1998. ISBN 80-7216-051-6.

- KOLLÁRIKOVÁ, Z., PUPALA, B. *Předškolní a primární pedagogika*. 2. vyd. Praha : Portál, 2010. 455 s. ISBN 978-80-7367-828-9.
- KOLÁŘ, M. *Bolest šikanování*. 2. vyd. Praha : Portál, 2005. 256 s. ISBN 80-7367-014-3.
- KOLÁŘ, M. *Skrytý svět šikanování ve školách*. 2. vyd. Praha : Portál, 2000. ISBN 80-7178-409-5.
- KRAHULCOVÁ, B. *Dyslalie*. 1. vyd. Hradec Králové : Gaudeamus, 2003. ISBN 80-7041-413-8.
- LECHTA, V. *Symptomatické poruchy řeči u dětí*. 2. vyd. Praha : Portál, 2008. 191 s. ISBN 978-80-7367-433-5.
- MATĚJČEK, Z. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*. 1. vyd. Praha : SPN, 1992. ISBN 80-04-25236-2.
- MATĚJČEK, Z. *Dyslexie – specifické poruchy čtení*. 3. vyd. Jinočany : H + H, 1995. ISBN 80-85787-27-X.
- MATĚJČEK, Z. *Osvojení a pěstounská péče*. 1. vyd. Praha : Portál, 2002. ISBN 80-7178-637-3.
- MATĚJČEK, Z. *Pozdní následky psychické deprivace a subdeprivace*. 1. vyd. Praha : Psychiatrické centrum, 1997. ISBN 80-85121-89-1.
- MICHALOVÁ, Z. *Speciální pedagogika I. díl (terminologická vymezení)*. 1. vyd. Liberec : TU v Liberci, 2006. 42 s. ISBN 80-7372-104-0.
- MICHALOVÁ, Z. *Speciální pedagogika II. díl – Úvod do speciálně pedagogických disciplín*. 1. vyd. 85 s. Liberec : TU v Liberci, 2008. ISBN 978-80-7372-376-7
- MICHALOVÁ, Z. *Integrativní speciální pedagogika*. Liberec : TU v Liberci, 2007.
- MICHALOVÁ, Z. *Sonda do problematiky specifických poruch chování*. 1. vyd. Havlíčkův Brod : Tobiáš, 2007. ISBN 978-80-7311-075-8.
- MICHALOVÁ, Z. *Vybrané kapitoly z problematiky specifických poruch učení*. 1. vyd. Liberec : TU v Liberci, 2008. 128 s. ISBN 978-80-7372-318-7
- KREJČÍŘOVÁ, O. a kol. *Problematika zaměstnávání občanů se zdravotním postižením*. Praha : Rytmus, 2005. ISBN 80-903598-1-7.
- KUBOVÁ, L. *Alternativní komunikace, cesta ke vzdělávání těžce zdravotně postižených dětí*. Praha: Tech-market, 1996.
- KUBOVÁ, L. *Piktogramy – metodická příručka*. Praha : Tech-market, 1997.
- MERTIN, V. *Individuálně vzdělávací program*. Praha : Portál, 1995. ISBN 80-7178-033-4.
- MONATOVÁ, L. *Pojetí speciální pedagogiky z vývojového hlediska*. Brno : Paido, 1996, 1998. ISBN 80-85931-60-5.
- MONATOVÁ, L. *Speciálně pedagogická diagnostika z hlediska vývoje dětí*. Brno : Paido, 2000. ISBN 80-85931-86-9.
- *Národní plán opatření pro snížení negativních důsledků zdravotního postižení. Sbor zástupců organizací zdravotně postižených ve spolupráci se sekretariátem Vládního výboru pro zdravotně postižené občany*. Praha, 1993.
- *Národní plán pro vyrovnání příležitostí pro občany se zdravotním postižením. Usnesení vlády ČR č. 256 ze dne 14. 4. 1998*. Praha: SZOZP.
- NAVRÁTIL, P. *Rómové v české společnosti*. 1. vyd. Praha : Portál, 2003. ISBN 80-7178-741-8.
- OPATŘILOVÁ, D. *Metody práce u jedinců s těžkým postižením a více vadami*. Brno : MU, 2005. ISBN 80-210-3819-5.
- PIKÁLEK, Š. *Výchovná a pracovnoredhabilitační činnost u těžko mentálně postihnutých*. Bratislava : Sapientia, 2004. No ISBN
- PECHOVÁ, J. *Cvičení pro zdraví s balančními míči a dalšími pomůckami*. Praha : Portál, 2000. ISBN 80-7178-448-6.
- PEŠATOVÁ, I. *Vybrané kapitoly ze speciální pedagogiky se zaměřením na oftalmopedii*. 1. díl. 2. upr. vyd. Liberec : TU v Liberci, 2005. ISBN 80-7372-001-9.
- PEŠATOVÁ, I. *Vybrané kapitoly ze speciální pedagogiky se zaměřením na tyflopeditii*. 2. díl. 2. upr. vyd. Liberec : TU v Liberci, 2005. ISBN 80-7372-004-3.
- PEŠATOVÁ, I. *Vybrané kapitoly z etopedie. Klasifikace a diagnostika poruch chování*. 2. upr. vyd. Liberec: TU v Liberci, 2006. 71 s. ISBN 80-7372-087-6
- PEŠATOVÁ, I., TOMICKÁ, V. *Úvod do integrativní speciální pedagogiky*. 1. vyd. Liberec : TU v Liberci, 2007. 115 s. ISBN 978-80-7372-268-5
- PIPEKOVÁ, J. *Terapie ve speciální pedagogické péči*. 2. vyd. Brno : Paido, 2001. ISBN 80-7315-010-7.
- PIPEKOVÁ, J. aj. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno : Paido, 1998. ISBN 80-85931-65-6.
- POKORNÁ, V. *Terapie, diagnostika a náprava specifických poruch učení*. 2. vyd. Praha : Portál, 2000. ISBN 80-7178-151-7.
- PULDA, M. *Integrovaný žák se sluchovým postižením v základní škole*. 1. vyd. Brno : MU, 2000. ISBN 80-210-2481-X.
- PULDA, M. *Včasná sluchově-řečová výchova malých sluchově postižených dětí*. 2. vyd. Brno : MU, 2002. ISBN 80-210-2799-1.
- *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha : VÚP, 2004.

- *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání s přílohou upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením.* Praha : VÚP, 2005. ISBN 80-87000-02-1.
- RENOTIÉROVÁ, M., LUDÍKOVÁ, L. *Speciální pedagogika.* 4. vyd. Olomouc : UP Olomouc, 2006. ISBN 80-244-1475-9.
- ŘÍČAN, P. *S Rómy žít budeme - jde o to jak.* 2. vyd. Praha : Portál, 2000. ISBN 80-7178-410-9.
- SMÉKAL, V. *Podpora optimálního rozvoje osobnosti dětí z prostředí minorit.* 1. vyd. Brno : Barrister & Principal, 2003. ISBN 80-85947-82-X.
- *Standardní pravidla pro vyrovnání příležitostí pro osoby se zdravotním postižením.* Praha : Sdružení zdravotně postižených v ČR, 1997.
- STRNADOVÁ, V. *Úvod do surdopedie.* 1. vyd. Liberec : TU v Liberci, 2002. ISBN 80-7083-564-8.
- ŠIŠKOVÁ, T. *Menšiny a migranti v České republice.* 1. vyd. Praha : Portál, 2001. ISBN 80-7178-648-9.
- ŠOTOLOVÁ, E. *Vzdělávání Romů.* 3. vyd., v nakl. Karolinum 1. Praha : Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1524-0.
- THIERFELDEROVÁ, S., PRAXL, N. *Cvičíme s gymnastickým míčem.* 2. vyd. Praha : Ivo Železný, 2004 122 s. ISBN 80-237-3895-X.
- TOUFAROVÁ, H. *Skotačíme na bublinách (overbally pro děti).* Brno : vlastním nákladem, 2003.
- VÁGNEROVÁ, M. *Psychologie problémového dítěte předškolního věku.* 1. vyd. Liberec : TU v Liberci, 2000. ISBN 80-7083-369-6.
- VÁGNEROVÁ, M. *Psychologie problémového dítěte školního věku.* 1. vyd. Praha : Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-488-8.
- VÁGNEROVÁ, M. *Psychologie problémových dětí a mládeže.* 1. vyd. Liberec : TU v Liberci, 2000. ISBN 80-7083-378-5.
- VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese.* 4. rozš. a přeprac. vyd. Praha : Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-414-4.
- VÁGNEROVÁ, M. *Úvod do vývojové psychopatologie I.* 1. vyd. Liberec : TU v Liberci, 2002. ISBN 80-7083-593-1.
- VÁGNEROVÁ, M. *Úvod do vývojové psychopatologie IV. Poruchy adaptace.* 1. vyd. Liberec : TU v Liberci, 2003. ISBN 80-7083-766-7.
- VÍTKOVÁ, M. *Integrativní speciální pedagogika: integrace školní a sociální.* 2. vyd. Brno : Paido, 2004. ISBN 80-7315-071-9.
- VÍTKOVÁ, M. *Integrativní speciální pedagogika: sborník k projektu "Škola pro všechny".* Brno : Paido, 1998. ISBN 80-85931-51-6
- VÍTKOVÁ, M. *Podpora vzdělávání dětí a žáků s těžkým zdravotním postižením.* Praha : IPPP ČR, 2001.
- ZELINKOVÁ, O. *Poruchy učení.* 11. vyd. Praha : Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-514-1.
- ZVOLSKÝ, P. *Speciální psychiatrie.* 2. vyd. Praha : Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-666-X

Zákony, vyhlášky a další předpisy:

- *Vyhláška MŠMT ČR č. 14/2005 Sb. o předškolním vzdělávání.*
- *Vyhláška MŠMT ČR č. 48/2005 Sb. o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky.*
- *Vyhláška MŠMT ČR č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. Ze dne 9. 2. 2005*
- *Vyhláška MŠMT ČR č. 73/2005 Sb. o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných ze dne 9. 2. 2005.*
- *Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) ze dne 24. 9. 2004.*
- *Zákon č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti.*
- *Zákon č. 108/2006 o sociálním zabezpečení.*
- *Zavádění standardů kvality sociálních služeb do praxe.* Praha : MPSV ČR, 2002. ISBN 80-86552-45-4.
- *Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů.*

Pedagogika volného času

1. Pedagogika a její základní kategorie. Vztah pedagogiky k dalším vědním disciplínám. Struktura pedagogiky. Činitelé, principy a formy výchovy. Význam pedagogické teorie pro výchovně vzdělávací praxi. Základní pedagogické pojmy (vzdělání, výchovně vzdělávací proces, subjekt, objekt a další).
2. Smysl a podmínky výchovy - úloha výchovy v životě jedince a společnosti. Definice výchovy, funkce výchovy, filozofická východiska, výchovné cíle, intencionální a funkcionální formy výchovy. Sebevýchova. Současné úkoly a trendy ve vzdělávání a výchově.
3. Hlavní složky výchovy v širším smyslu. Výchova rozumová, vědecká, jazyková, ekologická, mravní, politická, technická, ekonomická, estetická, tělesná, dramatická aj. Výchovné cíle a jejich hierarchie. Formy výchovy, metody výchovné práce. Teorie výchovy. Filozofie a sociologie výchovy.
4. Historie výchovy ve volném čase a vývoj pedagogiky volného času. Stručný přehled vzniku a vývoje pedagogiky volného času. Historický vývoj edukace ve volném čase. Pojetí pedagogiky volného času u nás a v zahraničí (např. v Německu).
5. Člověk, společnost a výchova ve volném čase. Pojetí a funkce volného času. Čas jako základní fenomén pedagogiky volného času. Problematika volného času jako interdisciplinární téma. Pojem času v pedagogice volného času. Moderní význam volného času. Aktivita jedince ve volném čase, přehled a charakteristika stěžejních potřeb vystihujících požadavky jedince v kontextu společnosti (např. rekreace, edukace, kompenzace).
6. Pedagogika volného času v systému sociálních věd. Pedagogická, psychologická, sociologická a filozofická determinace pedagogiky volného času. Metodologické otázky pedagogiky volného času. Obsahová dimenze edukace ve volném čase. Principy a rysy edukace ve volném čase.
7. Pojetí, typy a principy pedagogiky volného času. Podrobnější charakteristika principů pedagogiky volného času (dosažitelnost, otevřenost, dobrovolnost, nenucenost, iniciativa, vlastní rozhodování aj.).
8. Politika volného času. Hlavní cíle politiky volného času. Okruhy volného času a jejich charakteristika. Míra činnosti ve volném čase. Časová kompetence jako nový učební cíl pedagogiky volného času.
9. Perspektivy a problémy pedagogiky volného času. Praktická řešení otázek volného času. Osobnost jako východisko pedagogiky volného času. Dospělý člověk jako cílená perspektiva pedagogiky volného času.
10. Specifika volného času v konzumní společnosti. Postmaterialistická společnost zážitku. Privatizace a individualizace volného času. Volnočasové kliše a jeho následky. Volný čas jako potenciál kvality života.
11. Oblasti volného času důležité pro současného mladého člověka. Zážitek v obecném smyslu slova, hudební zážitek, zážitky napětí a uvolnění, přátelství a lásky, party, zábavy a dobrodružství, zážitky sportovní a tělesné. Vliv rodiny na výchovu ve volném čase.
12. Typologie volnočasových aktivit. Typologie ve vztahu k věku, pohlaví, vzdělání, lokalitě a dalším proměnným. Aktivita ve volném čase, obsahová náplň, klasifikace, význam, metody a formy práce. Předmět, funkce, principy a metody výchovy ve volném čase.
13. Výchovný význam her. Definice her a jejich atributy. Hry jako prostředek a předpoklad pro tvořivý život. Hra jako cesta k řešení životních problémů. Hra jako významný prostředek omezující dětskou kriminalitu a řešící antisociální problémy mládeže.
14. Příprava a vedení volnočasových akcí. Animátor jako organizátor, chronologie přípravy celé akce, vyhodnocení, zpětné vazby, medializace. Zajišťování akce v jednotlivých oblastech (výchovné, personální, hospodářsko-ekonomické, zdravotní, technické apod.).

15. Pracovníci ve sféře volného času. Aktuální axonometrie pracovníků. Obory pracovníků volného času podle druhů volného času (denní, týdenní, roční). Oblasti působení pracovníků volného času.
16. Osobnost pedagoga volného času. Styly vedení skupiny, klima ve skupině. Využití pedagogické diagnostiky při výchově ve volném čase. Sebereflexe pedagoga volného času v oblasti výchovného působení. Odborné znalosti a osobní vyspělost pedagoga volného času. Strategie pro zvládání stresu.
17. Vzdělání jako společenská hodnota, hodnotová výchova. Hodnoty a hodnotová orientace člověka jako součást výchovy. Klasifikace a charakteristika hodnot (výkonové, etické, estetické, hodnotové systémy, multidimenzionální pojetí hodnot). Typy hodnotového působení (transmisivní, liberální, humanizující). Kognitivní a postojeová stránka hodnotové výchovy a její charakteristika.
18. Etika volného času. Hodnotové priority a volný čas. Hodnotová výchova – neuralgický bod našeho školství. Relativní autonomie jedince jako cíl pedagogiky volného času.
19. Animativní pedagogika. Vývoj a směry animace. Kulturní animace (M. Pollo) a její základní pilíře. Rozvoj skupiny (fáze a jejich charakteristika - komunikaci „masek“, zrození interakce, stádium opatrnosti a nakonec propojení osobních potřeb členů s nároky vyplývajícími z poslání skupiny).
20. Informální pedagogika. Dialog jako hlavní metoda informální edukace.
21. Pedagogická komunikace a interakce. Zásady komunikace ve škole a její vliv na průběh výuky. Problém kázně a svobody ve výchově. Autorita učitele a vychovatele. Výchova k hodnotám v dokumentech české vzdělávací politiky (Bílá kniha, Mezinárodní dokument UNESCO Učení je skryté bohatství).
22. Sdružení a organizace pečující o výchovu ve volném čase. Přehled sdružení a organizací ve vybraných evropských zemích a v České republice.
23. Vybrané právní normy důležité pro pedagoga volného času. Metodické aspekty organizování volnočasových činností.
24. Specifika využívání volného času u osob se speciálními potřebami. Individuální a kolektivní činnosti. Zaměření na volný čas u osob s různým typem postižení.
25. Využití dramatické výchovy. Dramatická výchova v systému výchovy. Metody a techniky využitelné pro osoby se speciálními potřebami.

Doporučená literatura

- BALVÍN, J et al. *Romové a volný čas : sborník z 9. setkání Hnutí R v Brně*. Ústí nad Labem : Hnutí R, 1997. ISBN 80-902149-5-9.
- ČECH, T (ed.) *Výchova a volný čas 2*. Brno : MSD, 2007. ISBN 978-80-86633-97-8.
- ČINČERA, J; KAPLÁNEK, M; SÝKORA, J (ed.) *Tři cesty k pedagogice volného času*. Brno : Tribun, 2009. ISBN 978-80-7399-611-6.
- FALTÝSKOVÁ, J; HŘEBÍČEK, L; SPOUSTA, V. *Kapitoly z pedagogiky volného času*. Brno : MU, 1998. ISBN 80-210-1274-9.
- HÁJEK, B.; HOFBAUER, B.; PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. 4. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-423-6
- HÁJEK, B; HOFBAUER, B; PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času*. Praha : Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1.
- HODANĚ, B. (ed.) *Volný čas a jeho současné problémy : sborník příspěvků přednesených na vědeckém sympoziu v Olomouci*. Olomouc : Hanex, 2002. ISBN 80-85783-37-1.
- HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha : Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.
- HOPF, A. *Sociální pedagogika pro učitele : pomoc pro každý všední den ve škole*. Praha : PedF UK, 2001. ISBN 80-7290-053-6.
- JELÍNKOVÁ, M. *Aktivita volného času pro osoby s těžkým a kombinovaným postižením*. Praha : Modrý klíč, 1997. ISBN 80-902494-0-X.
- JÚVA, V. sr.; SPOUSTA V., FUKAČ, J. *Metody a formy výchovy ve volném čase : kultura a umění ve výchově*. Brno : MU, 1998. ISBN 80-210-1275-7.
- KAPLÁNEK, M. (ed.) *Výchova a volný čas : Sborník příspěvků 1. mezinárodní konference o výchově a volném*

čase. České Budějovice : JU, 2006. ISBN 80-7040-849-9.

- KOMINAREC, I. *Úvod do pedagogiky volného času*. Prešov : Grafotlač, 2003. ISBN 80-968608-5.
- KRAUS, B. *Sociální aspekty výchovy*. 2. vyd. Hradec Králové : Gaudeamus, 1999. ISBN 80-7041-135-X.
- KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. *Člověk - prostředí - výchova : k otázkám sociální pedagogiky*. Brno : Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.
- KLAPILOVÁ, S. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. 1. vyd. Olomouc : UP, 1996. ISBN 80-7067-669-8.
- LABÁTH, V. et al. *Riziková mládež : možnosti potencionálních zmien*. Praha : Sociologické nakladatelství, 2001. ISBN 80-85850-66-4.
- LANGR, L. *Vybrané otázky z pedagogiky sportu*. Ostrava : 1997. ISBN neuvedeno.
- MASARIK, P., MASARIKOVÁ, A. *Vybrané kapitoly z pedagogiky volného času*. Nitra : Univerzita Konštantína Filozofa, 2002. ISBN 80-968735-0-4.
- NĚMEC, J. et al. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času*. 1. vyd. Brno : PF MU, Paido, 2003. ISBN 80-7315-046-8.
- NĚMEC, J. *Od prožívání k prožitkářství : výchovná funkce hry a její proměny v historických koncepcích pedagogiky*. Brno : Paido, 2002. ISBN 80-7315-006-9.
- NĚMEC, J. *S hrou na cestě za tvořivostí. Poznámky k rozvoji tvořivosti žáků*. Brno : Paido, 2004. ISBN 80-7315-014-X.
- NEUMAN, J. et al. *Turistika a sporty v přírodě*. Praha : Portál, 2000. ISBN 80-7178-391-9.
- PÁVKOVÁ, J. et al. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Praha : Portál, 1999. ISBN 80-7178-295-5.
- PÁVKOVÁ, J. *Průvodce studiem oboru Pedagogika volného času*. Liberec : TU v Liberci, 2003. ISBN 80-7083-757-8.
- PROKEŠOVÁ, M. *Teze k pedagogice volného času*. Ostrava : Repronis, 2002. ISBN 80-7042-249-1.
- PŘADKA, M. *Kapitoly z dějin pedagogiky volného času*. Brno : Paido, 1999. ISBN 80-210-20333-4.
- SAK, P. *Proměny české mládeže v pohledu sociologických výzkumů*. Praha : Petrklíč, 2000. ISBN 80-7229-042-8.
- SEKERA, J. *Osobnost pedagogického pracovníka*. Ostrava : PF OU, 1993.
- SEKOT, A. *Sport a společnost*. Brno : Paido, 2003. ISBN 80-7315-047-6.
- SMÉKAL, V., VÁŽANSKÝ, M. *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Paido, 1995. ISBN 80-9001737-9-9.
- SPOUSTA, V. et al. *Teoretické základy výchovy ve volném čase : úvod do studia pedagogiky volného času*. Brno : MU, 1997. ISBN 80-210-1007-X.
- SVOBODA, B. *Stručná pedagogika sportu*. 2. vyd. Praha : Karolinum, 1999. ISBN 80-7184-842-5.
- SÝKORA, J. (ed.) *Výchova a volný čas 3*. Hradec Králové : Gaudeamus, 2008. ISBN 978-80-7041-730-0.
- ŠPIČÁK, J. *Úvod do metodiky zájmových činností v domově mládeže*. Olomouc, UP, 1991. ISBN 80-7067-384-2.
- VÁŽANSKÝ, M. *Volný čas a pedagogika zážitku*. Brno : MU, 1992. ISBN 80-210-0428-2.
- VÁŽANSKÝ, M. *Základy pedagogiky volného času*. 2. upr. a dopl. vyd. Brno : Print - Typia, 2001. ISBN 80-86384-00-4.

Časopisy:

- Gymnasion - časopis pro zážitkovou pedagogiku. Vyd. Prázdňinová škola Lipnice. ISSN 1214-603X.
- Mládež a společnost. ISSN 1335-1109. Vychovávateľ. ISSN 0139-6919.

Psychopedie

1. Psychopedie jako vědní obor. Historické pojetí vztahu společnosti k jedincům s mentálním postižením. Předmět psychopedie. Cíle a úkoly psychopedie. Postavení v soustavě věd, vztah k jiným vědám. Významné osobnosti světové a naší psychopedie. Významné dokumenty a organizace ve vztahu k jedincům s mentálním postižením.
2. Vymezení pojmu mentální retardace. Etiologie vzniku mentální retardace. Biologické a sociální příčiny. Výskyt mentální retardace v populaci.
3. Klasifikace mentální retardace. Klasifikace dle 10. revize Mezinárodní klasifikace nemocí. Charakteristika jednotlivých stupňů mentální retardace dle úrovně myšlení, řeči, psychického a somatického vývoje, emocí, chování, možností výchovy a vzdělávání.
4. Mentální retardace ve vztahu k demenci a pseudooligofrenií. Diferenciální diagnostika.
5. Socializace osob s mentálním postižením. Specifika procesu socializace u osob s mentálním postižením. Osamostatňování od pečující osoby i od rodiny, profesní role a její význam. Stigmatizace.
6. Dospělost a stáří osob s mentálním postižením. Specifika dospělosti a stáří u osob s mentálním postižením. Péče o osoby s mentálním postižením v dospělosti a stáří.
7. Problematika Downova syndromu. Osoby s Downovým syndromem a jejich specifické postavení mezi osobami s mentálním postižením.
8. Pervazivní vývojové poruchy s důrazem na autismus. Typy jednotlivých pervazivních poruch a jejich charakteristika - příčiny, příznaky, charakteristika. Vývojová podmíněnost percepčně – kognitivních funkcí a jejich specifika u jedince s pervazivní poruchou, především se zaměřením na artismus a Aspergerův syndrom. Specifika přístupu ve výchově a vzdělávání jedinců s autismem. Edukace dětí a žáků s pervazivními vývojovými poruchami (především TEACCH program) a poradenství.
9. Výchova a vzdělávání jedinců s lehkým mentálním postižením. Specifika učení. Adekvátní výchovné zásady. Základní škola praktická. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání s přílohou upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením.
10. Výchova a vzdělávání jedinců se středně těžkým mentálním postižením. Specifika učení. Adekvátní výchovné zásady. Základní škola speciální. Rámcový vzdělávací program základní školy speciální.
11. Výchova a vzdělávání jedinců s těžkým a hlubokým mentálním postižením. Specifika učení. Problematické výchovné přístupy a postoje. Adekvátní výchovné zásady.
12. Raná péče a intervence v rodině s mentálně postiženým dítětem. Postavení dítěte s mentálním postižením v rodině. Vytváření postojů rodičů a sourozenců k tomuto dítěti. Principy a metody spolupráce odborníků s rodinou. Školní zralost a připravenost předškolního dítěte s mentálním postižením.
13. Zájmy a potřeby dítěte předškolního věku s mentálním postižením. Analýza základních potřeb dítěte a jejich uspokojování v podmínkách mateřské školy (biologické, psychické, sociální, vývojové potřeby) s ohledem na mentální postižení dítěte. Identifikace a rozvíjení zájmů dítěte. Individuální vzdělávací plán v předškolním věku. Záznamové archy, jejich tvorba a význam pro práci učitele mateřské školy.
14. Vzdělávací obsah předškolního vzdělávání upravený pro děti s mentálním postižením. Rozumová, řečová, smyslová, hudební, výtvarná, pohybová a pracovní výchova v mateřské škole u dětí s mentálním postižením. Rozvoj grafomotoriky u dítěte s mentálním postižením. Speciální programy nácviku prvků písma.
15. Výchova k partnerství a sexuální výchova osob s mentálním postižením. Partnerství, rodičovství a sexualita osob s mentálním postižením.
16. Symptomatické poruchy řeči. Alternativní komunikační systémy pro jedince s těžkým mentálním postižením (sociální čtení, nonverbální komunikační prostředky – Bliss systém, Makaton).

17. Využití alternativní pedagogiky v edukačním procesu žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Daltonský plán, Otevřené vyučování, Začít spolu.
18. Koncept bazální stimulace. Podstata bazální stimulace, její využití v edukaci žáků s těžkým mentálním a kombinovaným postižením. Snoezelen a jeho využití u osob s mentálním postižením.
19. Systém škol a zařízení pro vzdělávání a výchovu jedinců s mentálním postižením dle stupně postižení. Individuální a skupinová integrace. Specifika integrace a inkluze jedinců s mentálním postižením. Možnosti dalšího vzdělávání a celoživotního vzdělávání jedinců s mentálním postižením (kurzy na doplnění vzdělání, odpolední a večerní školy).
20. Aktuální trendy v péči o jedince s mentálním postižením. Domovy pro osoby se zdravotním postižením, chráněné bydlení, osobní a pedagogická asistence, stacionáře, respitní péče. Společenské organizace a občanská sdružení. Rodičovské a jiné dobrovolnické organizace, management a metody jejich práce.
21. Volnočasové aktivity u osob s mentálním postižením. Specifika a význam využívání volného času u osob s mentálním postižením. Volnočasové soutěže, abilympiády apod.
22. Poradenské služby pro osoby s mentálním postižením a jejich rodiny. Aktuální legislativa vztahující se ke speciálně pedagogickému poradenství. Principy a metody spolupráce odborníků s rodinou – poradenský systém.
23. Předprofesní příprava žáků s mentálním postižením. Možnosti uplatnění jedinců s mentálním postižením na trhu práce (podporované zaměstnávání, chráněné dílny).
24. Osobnost psychopeda a jeho profesní etika.
25. Komplexní/ucelená rehabilitace. Ucelená rehabilitace, její dílčí složky, metody, zásady a formy ve vztahu k osobám s mentálním postižením.

Doporučená literatura

- JANKOVSKÝ, J. *Ucelená rehabilitace dětí s tělesným a kombinovaným postižením*. 2. vyd. Praha: Triton, 2006. ISBN 80-7254-730-5.
- KERR, S. *Dítě se speciálními potřebami*. 1. vyd. Praha : Portál, 1997. ISBN 80-7178-147-9.
- KUBOVÁ, L. *Alternativní komunikace, cesta ke vzdělávání těžce zdravotně postižených dětí*. Praha : Tech-market, 1996. ISBN 80-902134-1-3.
- KVAPILÍK, J., ČERNÁ, M. *Zdravý způsob života mentálně postižených*. 1. vyd. Praha : Avicenum, 1990. ISBN 80-201-0019-9.
- LANGER, S. *Mentální retardace*. 3. přeprac. vyd. Hradec Králové : Kotva, 1996. ISBN 80-900254-8-X.
- MATĚJČEK, Z. *Rodičům mentálně postižených dětí*. 1. vyd. Jinočany : H + H, 1992. ISBN 80-85467-52-6.
- NESNÍDALOVÁ, R. *Extrémní osamělost*. 2. vyd. Praha : Portál, 1994. ISBN 80-7178-024-3.
- PUESCHEL, S. M. *Downův syndrom pro lepší budoucnost*. Praha : Tech-Market, 1997.
- *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání s přílohou upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením*. Praha : VÚP, 2005. ISBN 80-87000-02-1.
- *Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání základní škola speciální*. Praha : VÚP, 2008. Dostupné z: <http://www.vuppraha.cz/ramcove-vzdelavaci-programy/zakladni-vzdelavani-pro-zaky-se-specialnimi-vzdelavacimi-potrebami>
- *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: VÚP, 2004. Dostupné z: <http://www.vuppraha.cz/ramcove-vzdelavaci-programy/predskolni-vzdelavani>
- *Rehabilitační vzdělávací program pomocné školy*.
- SCHOPLER, E., MESIBOV, G. B. *Autistické chování*. 1. vyd. Praha : Portál, 1997. ISBN 80-7178-133-9.
- ŠÍŠKA, J. *Mimořádná dospělost*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0992-4.
- ŠVARCOVÁ, I. *Mentální retardace*. 3. vyd. Praha : Portál, 2006. ISBN 80-7178-821-X.
- ŠVARCOVÁ, I., VÍTKOVÁ, M. *Podpora vzdělávání dětí a žáků s těžkým a zdravotním postižením. III. Právo na vzdělávání. Kutikulární aspekty podpory*. Praha : IPPP ČR, 2001. No ISBN
- ŠVINGALOVÁ, D. *Úvod do teorie a praxe psychopedie*. 1. vyd. Liberec : TU v Liberci, 2006. ISBN 80-7372-042-6.
- ŠVINGALOVÁ, D., PEŠATOVÁ, I. *Úvod do speciálně pedagogické a sociální problematiky*. Liberec : TU v Liberci, 2005.
- VÁGNEROVÁ, M. *Komplexní problematika školního neprospěchu*. 2. vyd. Liberec : TU v Liberci, 1996. ISBN 80-7083-174-X.

- VÁGNEROVÁ, M. *Úvod do vývojové psychopatologie III*. 1. vyd. Liberec : TU v Liberci, 2003. ISBN 80-7083-669-5.
- VALENTA, M., MÜLLER, O. *Psychopedie*. 2. vyd. Praha : Parta, 2004. ISBN 80-7320-063-5.
- VANČOVÁ, A. *Edukácia viacnásobne postihnutých*. Bratislava : Sapiencia, 2001. ISBN 80-967180-7-X.
- *Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních ze dne 9. 2. 2005.*
- *Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných ze dne 9. 2. 2005.*
- *Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách v platném znění.*
- *Zákon č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti v platném znění.*
- *Zákon č. 100/1998 o sociálním zabezpečení v platném znění.*
- *Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) ze dne 24. 9. 2004 v platném znění.*
- *Zavádění standardů kvality sociálních služeb do praxe. Průvodce poskytovatele.* vyd. 1. Praha: MPSV, 2002. ISBN 80-86552-45-4.

Etopedie

1. Etopedie jako vědní obor. Terminologie etopedie, předmět, cíle, úkoly, postavení v systému speciální pedagogiky, vztah k ostatním vědám, teorie a praxe etopedie, současné trendy.
2. Historický kontext přístupů společnosti k jedincům s poruchami chování. Významné osobnosti tuzemského a světového formátu podílející se na rozvoji oboru, počátky ústavní péče.
3. Vymezení termínu porucha chování z pohledu různých vědních oborů. Základní charakteristika poruchového chování, klasifikace. Etiologické faktory poruch chování – monofaktoriální a multifaktoriální pojetí.
4. Otázka normy a normality. Vývojová podmíněnost socializačního procesu u jedince bez a s dispozicí k poruše chování. Charakteristika projevů (raný školní věk, střední školní věk, puberta). Vývoj poruchy chování, vliv sociálního prostředí.
5. Sociální deviace. Příklady teorií deviantního chování. Hodnoty a hodnotová orientace jedince. Syndrom naučené bezmocnosti, sociální začlenění, vztah k celoživotnímu vzdělávání.
6. Otázka autoregulace a sebehodnocení dítěte. S dispozicí k poruše chování a poruchou chování s dopadem pro oblasti sekundárního a terciárního vzdělávání. Otázka motivace. Individuální a sociální rozměr chování.
7. Diagnostické ústavy a střediska výchovné péče. Klasifikace, význam diagnostických pobytů, diagnostické metody, spolupráce s jinými institucemi (např. OSPOD, poradenská pracoviště). Úloha sociálního pracovníka při ovlivňování jedince a jeho rodiny. Možnosti a principy krátkodobé a ambulantní péče v etopedii. Střediska výchovné péče – úloha preventivních a krizových oddělení v resocializaci.
8. Ústavní a ochranná výchova. Legislativní zakotvení, přehled zařízení určených k realizaci ochranné a ústavní výchovy dle věku klienta a dle zřizovatele. Resocializační přístupy v zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy. Náhradní rodinná péče.
9. Osobnost mladistvého pachatele trestných činů. Probační a mediační služba. Alternativní tresty uplatňované u mladistvých. Program zacházení.
10. Kriminalita mladistvých. Otázka trestní odpovědnosti dětí a mladistvých. Legislativní ošetření v ČR.
11. Poruchy chování s lepší a se špatnou prognózou. Klasifikace, diagnostika a diferenciacie jednotlivých poruch chování s lepší a se špatnou prognózou.
12. Poruchy chování antisociálního rázu se zaměřením na mladistvé. Obecná charakteristika antisociálního chování. Problematika agresivity a šikany, podstata agrese, druhy, skupinová dynamika šikanování, stupně šikany a jejich charakteristika, destruktivní účinky šikany.
13. Poruchy chování asociálního rázu. Problematika lhaní, záškoláctví, krádeží, útěků. Způsoby řešení. Souvislost s otázkou sociální exkluze.

14. Specifika poruchového chování dětí ze sociokulturně znevýhodněných rodin.
15. Opoziční chování a neposlušnost. Poruchy chování spojené s konfliktem s autoritou.
16. Sociální dovednosti učitele a vychovatele v procesu edukace. Strategie řízení chování ve třídě, při akcích mimo školní prostředí, při volnočasových aktivitách. Partnerský postup školy a rodiny v podpoře jedince s poruchou chování. Edukační strategie ve třídách s žáky s poruchami emocí nebo chování – diagnostika, plánování dlouhodobé, krátkodobé, IVP, bodové systémy podpory žádoucího chování.
17. Prevence toxikomanií. Metodické přístupy v oblasti primární, sekundární a terciární prevence. Peer programy. Nízkoprahová zařízení. Terénní práce. K-centra.
18. Zneužívání a závislost na návykových látkách. Specifika prevence, vývoj, intervence a rehabilitace v individuální a sociální rovině, vliv závislostního chování na edukaci.
19. Hyperkinetické poruchy chování. Charakteristika, etiologie, výskyt, vztah k poruchám chování nespecifického rázu. Primární a sekundární příznaky. Sekundární projevy dané poruchy v edukačním prostředí. Prevence kázeňských problémů u dětí s hyperkinetickým syndromem v rámci školy, třídy, pravidla kázně, hodnocení, vztahy s vrstevníky, otázka důslednosti učitele/vychovatele.
20. Úzkostné poruchy. Generalizovaná úzkostná porucha, specifické úzkostné poruchy. Deprese v dětském věku. Osobnost dítěte s narušeným citovým prožíváním v prostředí školy. Léčba a pedagogický přístup k žákům s poruchami prožívání.
21. Poruchy osobnosti ve vztahu k poruchám chování u dospělých. Disociální porucha osobnosti z pohledu MKN-10.
22. Sociálně patologické jevy. Členství v závadové partě. Organizovaná kriminalita. Vandalismus. Psychické procesy - dynamika psychických funkcí v zátěžových situacích.
23. Role nevládních organizací při edukaci jedinců s dispozicí k poruše chování. CESOP, Podané ruce, Dům na půli cesty ad.
24. Osobnost jedince s poruchou chování. Preventivní zaměření práce s jedincem s poruchou chování jako předpoklad zlepšení jeho kvality života. Syndrom naučené bezmocnosti, sociální začlenění, vztah k celoživotnímu vzdělávání, systém obran.
25. Azylové řízení v České republice. Žáci - cizinci v české škole. Kulturní odlišnosti, stereotypy a předsudky a způsob práce s nimi, interkulturní výchova a vzdělávání.

Doporučená literatura

- ATKINSON, R., L. *Psychologie*. 2. vyd. Praha : Portál, 2003. 751 s., ISBN 80-7178-640-3
- BENDL, S. *Strašidlo nekázně*. Praha : TH, 1998. ISBN 80-86065-13-8
- BLAŽEK, B. *Tváří v tvář obrazovce*. Praha : Slon, 1995. ISBN 80-85850-11-7
- BURYÁNEK, J. (ed.) *Interkulturní vzdělávání I. Příručka nejen pro středoškolské pedagogy*. Praha : LN, 2002.
- BURYÁNEK, J. (ed.) *Interkulturní vzdělávání II. Doplněk k publikaci Příručka nejen pro středoškolské pedagogy*. Praha : LN, 2005.
- ELLIOTT, J., PLACE, M. *Dítě v nesnázích*. 1. vyd. Havlíčkův Brod : Grada, 2002. ISBN 80-247-0182-0
- HORT, V. a kol. *Dětská a adolescentní psychiatrie*. 2. vyd. Praha : Portál, 2008. 492 s. ISBN 978-80-7367-404-5
- KOLÁŘ, M. *Bolest šikanování*. 2. vyd. Praha : Portál, 2005. ISBN 80-7367-014-3
- KŘIVOHLAVÝ, J. *Psychologie zdraví*. 3. vyd. Praha : Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-568-4
- LAZAROVÁ, B. *První pomoc při řešení výchovných problémů*. Praha : Agentura Strom, 1998. ISBN 80-86106-00-4
- MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3. rozš. a přeprac. vyd. Praha : Slon, 2003. ISBN 80-86429-19-9
- MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 2. vyd. Praha : Portál, 2003. 340 s., ISBN 80-7178-771-X.
- *Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení č.j.28 275/2000-22. Věstník MŠMT č.1/2001*
- NERAD, J. M., NERADOVÁ, L. *Drogy a mýty*. Olomouc : Votobia, 1998. ISBN 80-7198-309-8
- NEŠPOR, K. *Návykové chování a závislost*. 3. aktualiz. vyd. Praha : Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-267-6
- NEŠPOR, K. *Hazardní hra jako nemoc*. Ostrava : Krtilová; Praha : Národní centrum podpory zdraví, 1994.

- NEŠPOR, K. *Jak překonat problém s hazardní hrou*. Praha : Sportpropag, 1994.
- NEŠPOR, K. *Jak zůstat fit a předjit závislostem*. 1. vyd. Praha : Portál, 1999. ISBN 80-7178-299-8.
- NEŠPOR, K. *Kouření, pití a drogy*. 1. vyd. Praha : Portál, 1994. ISBN 80-7178-023-5.
- NEŠPOR, K. *Prevence problémů působených návykovými látkami na školách*. Praha : Besip, 1995.
- NEŠPOR, K. *Vaše děti a návykové látky*. 1. vyd. Praha : Portál, 2001. ISBN 80-7178-515-6.
- NEŠPOR, K., CSÉMY, L. *Alkohol, drogy a vaše děti*. 4. rozš. vyd. Praha : Besip, 1997. 128 s.
- NĚMEC - BODLÁKOVÁ. *Prevence zneužívání návykových látek*. Praha: Poly, 1996.
- OAKLANDER, V. *Třinácté komnaty dětské duše*. Dobříš : Drvoštep, 2003. ISBN 80-903306-0-6
- ONDRÁČEK, P. *Františku, přestaň konečně zlobit, nebo...* Praha : ISV, 2003. 70 s. ISBN 80-86642-18-6
- PEŠATOVÁ, I. *Vybrané kapitoly z etopedie. Klasifikace a diagnostika poruch chování*. 2. upr. vyd. Liberec: TU v Liberci, 2006. 71 s. ISBN 80-7372-087-6
- PORTMANNOVÁ, R. *Jak zacházet s agresivitou*. Praha : Portál, 1996. ISBN 80-7174-094-4
- PÖTHE, P. *Dítě v ohrožení*. 2. rozš. vyd. Praha : G plus G, 1999. ISBN 80-86103-21-8
- PRESL, J. *Drogová závislost*. 2. rozš. vyd. Praha : Maxdorf, 1995. ISBN 80-85800-25-X
- PRŮCHA, J. *Multikulturní výchova*. Praha : Triton, 2006. ISBN 80-7254-866-2
- RHODES, T. *Terénní práce s uživateli drog – zásady a praxe*. Blansko : Podané ruce, 1999. ISBN 80-85834-71-5
- ŘEZNÍČEK, I. *Metody sociální práce*. Praha : Slon, 2000. ISBN 80-85850-00-1
- ŘÍČAN, P. *Cesta životem*. 2. přeprac. vyd. Praha : Portál, 2004. ISBN 80-7178-829-5
- ŘÍČAN, P. *Agresivita a šikana mezi dětmi*. Praha : Portál, 1995. ISBN 80-7178-049-9
- SOCHŮREK, J. *Nástin vybraných problémů forenzní psychologie II*. 1. vyd. Liberec : TU v Liberci, 2002. ISBN 80-7083-680-6.
- SOCHŮREK, J. *Nástin vybraných problémů viktimologie*. 1. vyd. Liberec : TU v Liberci, 2003. ISBN 80-7083-745-4.
- SOCHŮREK, J. *Vybrané kapitoly ze sociální patologie. I. díl. Úvod do sociální patologie, sociálně patologické skupiny*. Liberec : TU v Liberci, 2001. 81 s. ISBN 80-7083-494-3
- SOCHŮREK, J. *Vybrané kapitoly ze sociální patologie. II. díl. Sociálně patologické jevy*. Liberec : TU v Liberci, 2001. 47 s. ISBN 80-7083-495
- STŘELEČEK, S. *Studie z teorie a metodiky výchovy II*. 1. vyd. Brno : MU, 2005. ISBN 80-210-3687-7
- ŠÍŠKOVÁ, T. a kol. *Menšiny a migranti v ČR*. 1. vyd. Praha. Portál, 2001. 188 s. ISBN 80-7178-648-9
- VÁGNEROVÁ, M. *Poruchy adaptace*. 2. vyd. Liberec : TU v Liberci, 1996. 73 s. ISBN 80-7083-177-4.
- VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-802-3.
- VÁGNEROVÁ, M. *Psychologie problémového dítěte školního věku*. Praha : Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-488-8
- WEBSTER- DOYLE, T. *Proč mě pořád někdo šikaneje?* Praha : Pragma, 2002. ISBN 80-7205-804-5.
- *Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) ze dne 24. 9. 2004.*
- *Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů.*